

СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ І РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАНЯТЬ З РУКОПАШНОГО БОЮ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ

Олег Первачук¹

<https://orcid.org/0000-0003-0107-4303>

Вячеслав Гунченко²

<https://orcid.org/0000-0002-5550-0817>

Віктор Пономарьов³

<https://orcid.org/0000-0003-1261-4053>

Олександр Воронцов⁴

<https://orcid.org/0000-0002-8950-1703>

Олександр Ткачук⁵

<https://orcid.org/0000-0002-0790-4104>

Олег Абраменко⁶

<https://orcid.org/0000-0003-3479-7479>

Сергій Потапчук⁷

<https://orcid.org/0000-0002-5512-9384>

Микола Кужель⁸

<https://orcid.org/0000-0002-8945-0248>

Сергій Степанков⁹

<https://orcid.org/0000-0003-3957-7635>

Сергій Андреев¹⁰

<https://orcid.org/0000-0002-6346-5273>

¹ Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Львів, Україна

^{2,6} Військовий інститут танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», Харків, Україна

³ Інститут підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного Юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Харків, Україна

⁴ Національна академія Служби безпеки України, Київ, Україна

⁵ Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Харків, Україна

⁷ Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський, Україна

⁸⁻¹⁰ Заклад вищої освіти «Подільський державний університет», Кам'янець-Подільський, Україна

кореспондент-автор – А. Одеров: stroyova@ukr.net

doi: 10.32626/2309-8082.2023-28(4).232-239

Ураховуючи умови сьогодення, досвід виконання курсантами завдань військово-професійної діяльності знову підтверджує те, що успішне виконання бойового завдання залежить від рівня фізичної та психологічної підготовленості особового складу. *Мета дослідження* – проаналізувати думку кадетів щодо організації і проведення занять з рукопашного бою, психологічної підготовки та визначити вплив показників на якість виконання завдань за призначенням. *Матеріал і методи дослідження*. Для вирішення поставлених завдань організували і провели анкетне опитування кадетів. Використовували спеціально розроблену анкету, було задіяно 78 курсантів, які навчалися за спеціальністю «Управління діями підрозділів механізованих військ» (2-4 роки навчання). Вік респондентів – 18-25 років (середній вік – 20.8±0.2). *Результати*. Встановлено, що чинна система фізичної та психологічної підготовки курсантів, майбутня спеціалізація яких – командування механізованими підрозділами, не відповідає особливостям військово-професійної діяльності за обраним фахом та потребує новітніх підходів, удосконалення й упровадження вправ спеціальної спрямованості та підготовки до дій в екстремальних умовах, готовності до виконання бойових завдань. *Висновки*. Проведене анкетування та аналіз результатів показав, що 59.8 % опитуваних відчувають страх перед виконанням навчально-бойових завдань, 32.2 % піхотинців виконують завдання професійної діяльності не відчуваючи страху, 55.2 % особового складу – відчувають страх під час виконання та розучування нових прийомів (дій), у 34.5 % воїнів все ж таки присутнє відчуття застосування та виконання прийомів рукопашного бою, лише 10.3 % курсантів із впевненістю заявляють про відсутність страху у процесі застосування засобів рукопашного бою та виконання будь-яких прийомів (дій).

Ключові слова: військово-професійна діяльність, фізична підготовленість, бойова готовність, психологічна готовність, курсанти, військовий заклад вищої освіти.

Oleg Pervachuk, Vyacheslav Hunchenko, Viktor Ponomarov, Olexandr Vorontsov, Olexandr Tkachuk, Oleh Abramenko, Sergii Potapchuk, Mykola Kuzhel, Sergii Stepankov, Sergii Andreev. State of organization and implementation of hand-to-hand combat and psychological training of cadets

Abstract. Given the current conditions, the involvement of servicemen of all levels in combat operations and the experience of performing military professional activities by servicemen of the Armed Forces of Ukraine once again confirms that the successful completion of a combat mission depends on the level of physical and psychological fitness of the personnel. *The purpose* of the study is to analyze the opinion of servicemen on the organization and conduct of hand-to-hand combat and psychological training and to determine the impact of indicators on the quality of assigned tasks. *Material and Methods:* To determine the effectiveness of the organization of psychological training and hand-to-hand combat classes with the Armed Forces, to determine the effectiveness of the use of hand-to-hand combat means and the impact on the psychological readiness of the Armed Forces of Ukraine during the performance of military and professional activities, we organized and conducted a survey of military personnel of the formed groups. The study involved servicemen majoring in «Management of actions of mechanized troops» (n=87, II-IV year of study). The respondents were aged 18-25 years (middle age – 20.8±0.2). *Results.* It has been established that the current system of physical and psychological training of servicemen of mechanized units does not meet the peculiarities of military professional activity in the chosen specialty and requires new approaches and improvement, as well as the introduction and use of special exercises and training for actions in extreme conditions, readiness to perform combat missions. *Conclusions.* The survey and analysis of the results showed that 59.8 % of the respondents feel fear before performing training and combat tasks, 32.2 % of infantrymen perform professional tasks without feeling fear, 55.2 % of the personnel feel fear when performing and learning new techniques (actions), 34.5 % of the soldiers still have a feeling of using and performing hand-to-hand combat techniques, only 10.3 % of the servicemen confidently declare that they do not feel fear in the process of using hand-to-hand combat means and performing any techniques (actions).

Keywords: military professional activity, physical fitness, combat readiness, psychological readiness, cadets, institution of higher military education.

Вступ

Відомо, що відповідно до програми бойової підготовки за період навчання у військовому закладі вищої освіти (ВЗВО) піхотинці повинні засвоїти та виконати нормативи професійного готовності у польових умовах, навчатися водінню штатної техніки та стрільби з усіх видів озброєння, вивчити вправи загальної та спеціальної спрямованості з фізичної підготовки, які призначені для військовослужбовців механізованих підрозділів як індивідуально так і у складі відділення (групи) та бути у готовності до виконання бойових завдань відповідно до займаної посади [1; 2].

Проблема формування й удосконалення фізичної і психологічної підготовки військовослужбовців в умовах виконання бойових завдань є актуальною, а рівень розвитку основних фізичних, психологічних якостей відіграють важливу роль у досягненні успішного результату ведення бойових дій [3; 4]. Саме від такої підготовки воїна залежить ефективне виконання завдань військово-професійної діяльності військовослужбовцями та підрозділом у цілому. Саме така діяльність є одним із важливих завдань упродовж бойової підготовки та подальших етапів формування та становлення воїна як фахівця своєї справи [5].

Наукову роботу виконано відповідно до Зведеного плану науково-дослідної роботи на 2023 рр. Міністерства оборони України в межах теми «Удосконалення навчальних програм з фізичної підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів», (номер державної 0123U102834).

Матеріал та методи дослідження

Мета – проаналізувати думку військовослужбовців щодо організації та проведення занять з рукопашного бою та психологічної підготовки та визначити вплив показників на якість виконання завдань за призначенням.

Для досягнення мети використовували комплекс загальнонаукових методів дослідження [1; 6; 7]. Формування кола літературних джерел здійснювали після їхнього пошуку у базі даних Scopus, SPORT Discus, Web of Science тощо. Було опрацьовано понад 60 джерел інформації та виокремлено 22, матеріал яких опрацьовували за допомогою адекватних методів, а саме: аналізу, систематизації та узагальнення. За допомогою таких методів вивчали друковані літературні джерела, зокрема інформацію статей журналів, монографій, дисертацій та списки використаної авторами цих друкованих праць літератури, у тому числі враховуючи часовий аспект появи цієї інформації.

Крім цього, було використано метод анкетного опитування, що передбачав використання спеціальної розробленої анкети. При її формуванні враховували

наявні рекомендації, складалась анкета з двох блоків питань: перший орієнтував на визначення реального стану організації і проведення заходів із формування психологічної готовності курсантів, другий орієнтував на вивчення ефективності організації занять з рукопашного бою для впливу на формування психологічної підготовленості піхотинців до виконання завдань за призначенням. Перелік питань анкети дозволяють виявити суб'єктивну думку курсантів щодо впливу занять з рукопашного бою на формування психологічної підготовленості та готовність воїнів до виконання завдань військово-професійної діяльності в екстремальних умовах. Основна увага приділялася наступним питанням: роль, місце фізичної та психологічної підготовленості в системі професійної діяльності курсантів; інноваційні напрямки вдосконалення виконання завдань військово-професійної діяльності тощо.

Для опрацювання одержаних емпіричних даних використовували адекватні методи математичної статистики. Зокрема, з їх допомогою визначали середнє арифметичне (\bar{x}) стандартне відхилення (S), помилку середнього (m).

Дослідження проводилось у пункті постійної дислокації Національної академії сухопутних військ. У дослідженні взяло участь 87 курсантів спеціальності «Управління діями підрозділів механізованих військ» віком 18-25 років. Усі учасники дослідження дали свою інформативну згоду на участь в експерименті. Дослідження було проведено відповідно до етичних стандартів Гельсінської декларації (1982).

Результати дослідження

Встановлено, що 59.8 % опитуваних відчувають страх перед виконанням навчально-бойових завдань, 32.2 % піхотинців виконують завдання професійної діяльності не відчуваючи страху та 8 % не можуть надати чіткої відповіді та визначитися зі своїми відчуттями (табл. 1).

Таблиця 1 – Ефективність організації психологічної підготовки курсантів, (n= 87)

Відповідь	Загальна кількість відповідей	
	n	%
Чи відчуваєте Ви страх перед виконанням навчально-бойових завдань?		
а) так	52	59.8
б) ні	28	32.2
в) не можу визначитися	7	8.0
Чи відчуваєте Ви страх перед виконанням прийомів рукопашного бою?		
а) так	30	34.5
б) ні	9	10.3
в) під час виконання нових прийомів (дій)	48	55.2

Аналізуючи відповіді респондентів щодо відчуття страху перед виконанням прийомів рукопашного бою спостерігаємо, що 55.2 % курсантів-піхотинців відчувають страх під час виконання та розучування нових прийомів (дій), у 34.5 % – все ж таки присутнє відчуття застосування та виконання прийомів рукопашного бою; тільки 10.3 % курсантів із впевненістю заявляють про відсутність страху у процесі застосування засобів рукопашного бою та виконання будь-яких прийомів (дій).

Проведений аналіз відповідей респондентами на питання першого блоку показав, що 62.1 % курсантів механізованих спеціальностей психологічно не готові до виконання завдань в бойових умовах, 31 % – спроможні та готові до виконання завдань за призначенням в екстремальних умовах, а 6.9 % курсантів-піхотинців не змогли визначитись і надати чіткої відповіді на питання (табл. 2).

Таблиця 2 – Стан психологічної готовності курсантів до виконання завдань військово-професійної діяльності, (n=87)

Надана відповідь	Загальна кількість відповідей	
	n	%
Чи відчуваєте Ви психологічну готовність до участі у бойових діях?		
а) так	2	31.0
б) ні	54	62.1
в) не можу визначитися	6	6.9
Коли застосовувалися спеціальні вправи для формування готовності до виконання прийомів РБ (сутичок?)		
а) на тренувальних заняттях (секціях)	66	75.9
б) на заняттях з фізичної підготовки	13	14.9
в) у години виховної роботи	0	0
г) дізнавався самостійно з інших джерел	8	9.2

У процесі дослідження нами було встановлено, що за період навчання мало часу приділялося заняттям спеціальної підготовки та тренувань щодо якісної організації психологічної підготовки курсантів-піхотинців. Респондентами зазначено, що зміст занять спеціальної підготовки був спрямований, переважно на формування психологічної підготовленості (75.9 %). Разом з тим, на нашу думку, курсанти під терміном психологічна підготовленість розуміли формування та удосконалення власних професійних вмінь та навичок відповідно до обраної спеціальності. Лише 14.9 % курсантів зазначили, що зміст навчальних занять з фізичної підготовки включає вправи спеціальної спрямованості щодо готовності до виконання прийомів рукопашного бою та 9.2 % піхотинців вказали на самостійні заняття з питань формування готовності до виконання прийомів (сутичок) рукопашного бою.

Проведене дослідження суб'єктивної думки курсантів щодо психологічної підготовки до виконання прийомів рукопашного бою в системі повсякденної діяльності надає можливість нам стверджувати, що більшу частину навичок та вмінь курсанти-піхотинці отримують саме під час тренувань на тренажерних комплексах (47.1 %). Значно менша частина (20.8 %) психологічної підготовки пов'язана зі спілкуванням зі старшими товаришами по службі, потім (13.8 %) – відпрацьовуванню самостійно прийомів у вільний від служби час; 5.7 % належить заняттям з фізичної підготовки. І лише 5.7 % респондентів вказали на виховну підготовку, тоді як 3.4 % взагалі не приділяли уваги та не готувалися до виконання прийомів рукопашного бою (рис. 1).

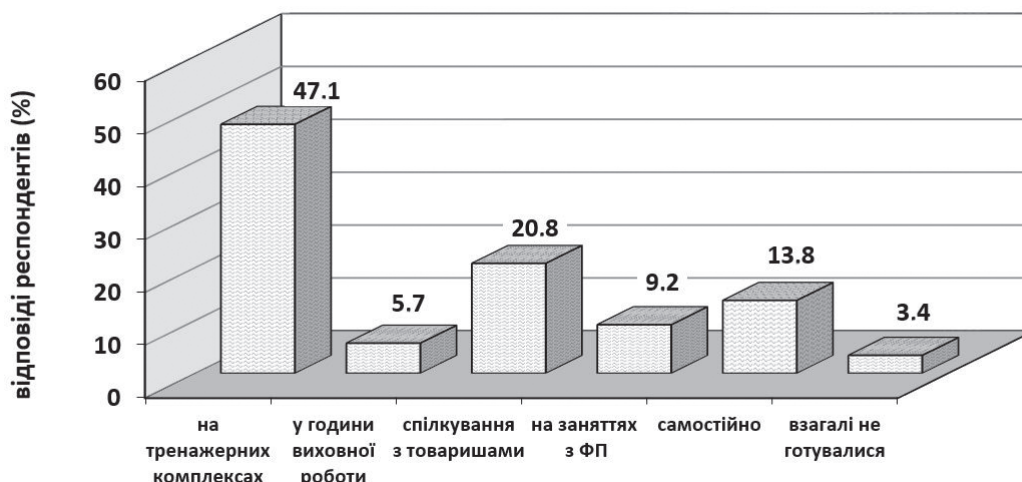

Рис. 1 Суб'єктивна думка респондентів щодо психологічної підготовки до виконання прийомів рукопашного бою, (n=87)

Перелік питань другого блоку, що були спрямовані на вивчення ефективності застосування засобів рукопашного бою, організації та проведення навчальних занять дозволив нам з'ясувати, проаналізувати та враху-

вати думку курсантів щодо необхідності вдосконалення змісту з фізичної підготовки.

Під час проведення анкетування встановлено, що більшість респондентів (93.1 %) запевнили та надали

відповідь, що за період навчання з ними проводилися заняття з рукопашного бою. Лише 6.9 % курсантів вказали на відсутність використання засобів рукопашного бою у процесі навчання. Нами проведено аналіз розділу фізичної підготовки у робочій програмі навчальних дисциплін та встановлено, що на рукопашний дій сплановано 16 % загального бюджетного часу.

Аналіз дослідження ефективності методики застосування засобів рукопашного бою та результати відповідей на запитання «Яким чином були організовані заняття з рукопашного бою?» вказав на недостатню компетенцію фахівців курсової ланки, як керівників занять з фізичної підготовки, під час польових занять щодо організації та проведення занять за розділом «Рукопашний бій» (рис. 2).

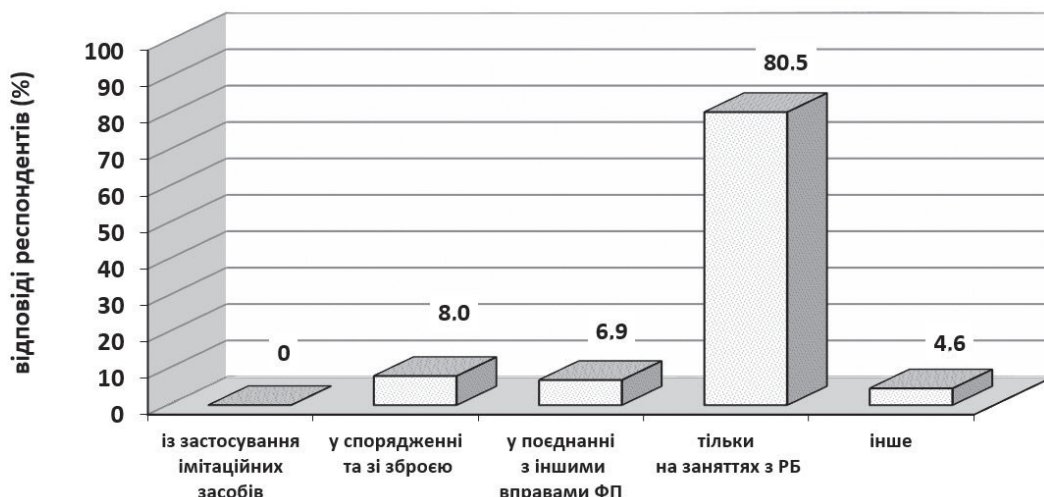

Рис. 2 Ефективність методики застосування засобів рукопашного бою, (n=87)

Як видно з рисунка 2, курсанти на заняттях із рукопашного бою протягом навчання не використовували та не мали практику застосування імітаційних засобів, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни з фізичного виховання, у змісті якої представлено рукопашний бій. Так, 8 % респондентів вказали на проведення практичних занять із використання спорядження, навчальної та бойової зброї тощо. Щодо поєднання та застосування інших вправ з різних розділів фізичної підготовки, то про це зазначило лише 6.9 % опитуваних. Цікаво також, що на запропоновану

відповідь (інше) 4.6 % відзначили відсутність проведення занять за розділом «Рукопашний бій».

Аналіз відповідей щодо організації та проведення занять з рукопашного бою під час перебування курсантів на польових навчаннях та тренуваннях показав, що засоби рукопашного бою загалом (77.1 %) застосовуються у процесі навчальних занять у пункті постійної дислокації (рис. 3). Відмінність лише полягає в проведенні занять у спеціалізованих спортивних залах, на відміну від польових умов.

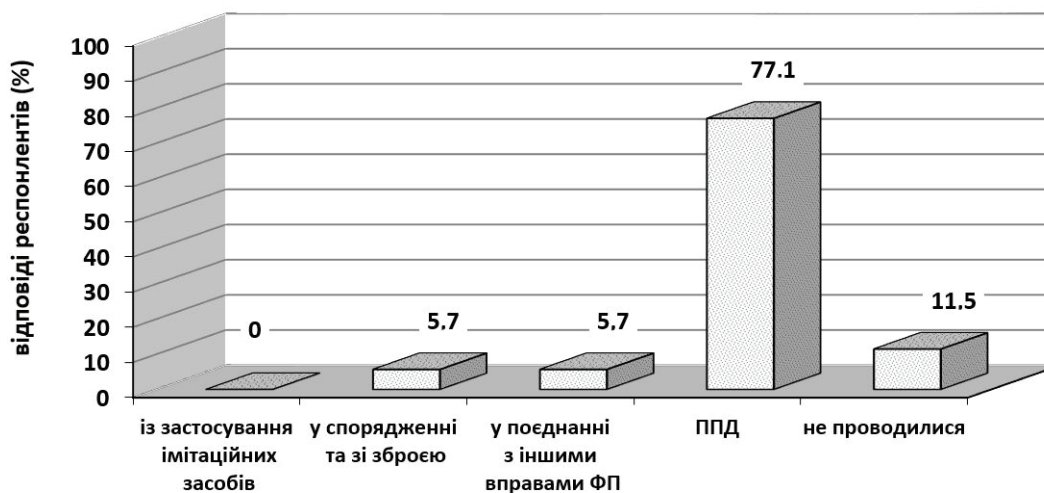

Рис. 3 Ефективність застосування засобів рукопашного бою під час польових навчань, (n=87)

Інші 5.7 % запевнили, що заняття проводилися з використанням бойового спорядження та зі зброєю, включаючи виконання прийомів рукопашного бою під час пересування до місць проведення занять з вогневої та тактичної підготовки. Разом з тим виявилось і те, що 11.5 % вказали на відсутність під час польових навчань застосування засобів та прийомів рукопашного бою.

В результаті дослідження суб'єктивної думки курсантів щодо організації та проведення занять з рукопашного бою, як в пункті постійної дислокації, так і в польових умовах, встановлено таке. Тільки 23 % респондентів не задоволені якістю організації, методики проведення та застосування в освітньому процесі науково-педагогічними працівниками, курсовою ланкою засобів рукопашного бою. Інших 35.6 % респондентів надали стверджувальну відповідь та задоволені процесом навчання, 41.4 % курсантів вказали на потребу кращої організації та проведення занять з рукопашного бою (табл. 3).

Таблиця 3 – Результати опитування щодо якості методики організації та реалізації занять з рукопашного бою, (n= 87)

Надана відповідь	Загальна кількість відповідей	
	n	%
Чи задоволені Ви організацією занять з рукопашного бою?		
а) так	31	35.6
б) ні	20	23.0
в) потребує кращої організації занять	36	41.4
Яким чином, на Вашу думку, можна покращити організацію та проведення занять з рукопашного бою?		
а) підвищити емоційність	11	12.6
б) збільшити кількість занять	14	16.1
в) проводити у складі відділень	8	9.2
г) не змінювати	6	6.9
д) застосовувати нові підходи	13	14.9
е) використовувати навчальні сутички на заняттях	16	18.4
є) проводити з професійним спрямуванням	19	21.9

На думку 93.1 % курсантів необхідно увести зміни до освітнього процесу в напрямі якісної організації і проведення занять з рукопашного бою, спрямувати зусилля на таке: підвищення емоційності (12.6 %), збільшення кількості занять (годин) на рукопашний бій (16.1 %), проведення занять у складі відділень (9.2 %), застосування нових підходів в організації і проведенні (14.9 %), використання під час практичних занять навчальних сутичок (18.4 %), проведення занять із зацікавленістю і професійним спрямуванням (21.9 %).

У свою чергу, 6.9 % респондентів все влаштовує, адже всі вони вказали на відсутність необхідності змінювати організацію і проведення занять з рукопашного бою. Крім цього було з'ясовано, що вплив занять з рукопашного бою на психологічну готовність курсантів може відбуватися лише у процесі певного психологічного та фізичного навантажень, оскільки під час практичних занять більшість респондентів (64.7 %) не відчували психологічного навантаження, 24.6 % – тільки під час участі у спортивних змаганнях певного рівня, тоді як 10.7 % не відчували психологічного навантаження навіть під час занять рукопашним боєм.

Дискусія

Результати дослідження підтвердили висновки наукових результатів В. Домніцак, О. Гусака та ін. [8; 9; 10; 11], які стверджують, що понад 55 % військово-службовців відчувають моменти переживання та страху перед кожним виконанням нових нормативів з бойової та фізичної підготовки.

Проблема забезпечення належного стану фізичної та психологічної підготовленості військовослужбовців є одним із головних критеріїв загального оцінювання ефективності діяльності органів військового управління, командирів військових частин та їх заступників [12-15]. Саме від якісної організації такої діяльності залежить ефективність та підвищення боєготовності структурних підрозділів на усіх етапах розвитку подій бойового значення.

Висвітленню питань фізичної та психологічної підготовленості військовослужбовців в екстремальних умовах з метою виконання завдань за призначенням були присвячені наукові праці А. Одерова, О. Первачука, О. Гусака, Г. Головченка, Ю. Бородіна, О. Кокуна та ін. [16-19].

Фізична готовність та психологічна підготовленість військовослужбовця до виконання бойових завдань є актуальною при підготовці особового складу, а в умовах боротьби проти агресора РФ вони набули надважливого значення [5; 15]. Адже, за наявності достатнього рівня фізичної і професійної підготовленості, але в умовах ризику та екстремальних дій, людина часто виявляється безпорадною внаслідок відсутності в неї стійкості до різноманітних стресових чинників [14].

Результатами наших досліджень розширено знання [20; 21] щодо організації, проведення занять з рукопашного бою та психологічної підготовки курсантів ВЗВО, що дало змогу визначити подальший напрямок дій у аспекті впровадження форм фізичного виховання курсантів – майбутніх офіцерів Сухопутних військ для підвищення ефективності цього педагогічного процесу щодо виконання завдань військово-професійної діяльності. Окрім цього, одержані результати підтвердили висновок, що чинна система організації занять

з фізичної підготовки не у повному обсязі забезпечує виконання завдань психологічного змісту та не відзначається психологічною спрямованістю [22]; організація та проведення занять з фізичної та психологічної підготовки не відзначається яскраво виразною професійною спрямованістю [5; 9]; чинна система фізичної та психологічної підготовки курсантів – майбутніх командирів механізованих підрозділів не відповідає особливостям військово-професійної діяльності за цим фахом та потребує вдосконалення на основі сучасних, інноваційних підходів і методів [15].

На нашу думку, ефективним засобом розв'язання досліджуваної проблеми є впровадження вправ, що за змістом й умовами виконання є максимально наближеними до реальних бойових дій та створюють максимальні фізичні й психічні навантаження. Також ми вважаємо, що в умовах сьогодення важливим чинником є потреба в постійному вдосконаленні наявного і формуванню нового змісту психологічної підготовки курсантів, спрямованого на поліпшення (вдосконалення) комплексу психологічних властивостей, якостей і спроможностей курсантів, від стану розвитку яких залежить досконале, упевнене й надійне виконання завдань військово-професійної діяльності в екстремальних умовах та умовах ведення бойових дій.

Підсумовуючи відзначаємо, що дослідження організації, реалізації занять курсантів із рукопашного бою та психологічної підготовки у ВЗВО певною мірою визначаються комплексом чинників. Зокрема, безпосередньо на хід бойової діяльності курсантів впливають зовнішні (пов'язані з безпосередньою діяльністю противника) та внутрішні (зумовлені особливостями функціонування нервової системи та психіки курсанта в умовах екстремальних дій) чинники. При цьому, вони сприяють мобілізації внутрішніх резервів організму окремого курсанта та резервів і можливостей усього особового складу певного підрозділу. У підсумку це сприяє налаштуванню кожного курсанта на успішне й ефективне виконання бойових завдань.

Отже, система фізичної та психологічної підготовки курсантів повинна бути спрямована на покращення

здатності діяти в екстремальних умовах бойової обстановки ближнього бою, до дій, що виникають раптово, а також передбачати постійне поліпшення (підтримання на досягнутому рівні) загальної витривалості, координації, швидкості прийняття правильного рішення в умовах дій, пов'язаних із протидією противника.

Висновки

Проведеним анкетуванням встановлено низьку ефективність методики проведення занять з рукопашного бою, значною мірою у зв'язку з незастосуванням імітаційних засобів, спорядження, зброї, вправ із інших розділів фізичної підготовки. 23 % респондентів не задоволені якістю організації, методикою проведення занять, застосування засобів рукопашного бою науково-педагогічними працівниками і курсовою ланкою. 35.6 % задоволенні освітнім процесом, що використовує зазначені параметри, 41.4 % – відзначили необхідність покращення організації та проведення занять з рукопашного бою.

Отримані дані свідчать про необхідність упровадження й застосування в освітньому процесі з фізичного виховання вправ спеціальної спрямованості для підготовки курсантів до дій в екстремальних умовах, формування готовності до виконання бойових завдань, а також для якісної організації й реалізації змісту психологічної підготовки особового складу під час занять з рукопашного бою.

Зміст загальної фізичної підготовки потрібно формувати з урахуванням теорії адаптації до фізичних навантажень, про що свідчать результати занять курсантів військово-прикладними видами спорту.

Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на обґрунтування, розроблення й упровадження в освітній процес фізичного виховання вправ військово-прикладного характеру, що за спрямованістю й умовами є максимально наближеними до обставин реального бою та передбачають застосування засобів, які дозволяють імітувати можливі варіанти таких ситуацій.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Література та джерела

1. Інструкція з фізичної підготовки в системі Міністерства оборони України. Наказ Міністра оборони України від 05.08.2021 р. № 225. Київ, 2021. 234 с.
2. Романчук С. В., Шлямар І. Л. Взаємозв'язок фізичної і професійної підготовки курсантів, які навчаються за спеціальністю «Управління діями механізованих підрозділів». *Сучасний стан та перспективи розвитку фізичної підготовки військовослужбовців в системі бойового навчання військ (сил) Збройних сил та інших силових структур України* : матеріали доп. наук.-метод. конф. МОУ. 2013. С. 64-69.

References

1. *Instruktsiia z fizychnoi pidhotovky v systemi Ministerstva oborony Ukrainy* [Instruction on physical training in the system of the Ministry of Defense of Ukraine] (2021). Order of the Minister of Defense of Ukraine 05.08.2021, № 225, Kyiv. 234 p. [in Ukraine].
2. Romanchuk S. V., Shliamar I. L. (2013), «Vzaiemozviazok fizychnoi i profesiinoi pidhotovky kursantiv, yaki navchajutsia za spetsialnistiu «Upravlinnia diiamy mekhanizovanykh pidrozdiliv»» [The relationship between physical and professional training of cadets studying in the specialty "Management of actions of mechanized units"]. *The current state and prospects for the development of physical training of servicemen in the system of combat training of the troops (forces) of the Armed Forces and other power structures of Ukraine*. MOU, pp. 64-69 [in Ukraine].

3. Oderov, A., Romanchuk, S., Kuznetsov, M., Dunets-Lesko, A., Lesko, O., Olkhovyi, O. (2017). Innovative approaches for evaluating physical fitness of servicemen in the system of professional training. *Journal of Physical Education and Sport*, 17 (Suppl. Issue 1), 23-27.
4. Шевченко О. О., Романчук С. В. Дослідження показників професійно важливих психологічних якостей курсантів під впливом чинників військово-професійної діяльності. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2009. Вип. 4. С. 11–14.
5. Oderov A. M., Pervachuk O. I., Lesko O. M. та ін. Аналіз показників психологічних якостей військовослужбовців під впливом чинників військово-професійної діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія №15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2023. Вип. 6 (166) 23. С. 113-117. doi 10.31392/NPU-nc.series15.2023.6(166).24.
6. Шиян Б. М., Єдинак Г. А., Петришин Ю. В. Наукові дослідження у фізичному вихованні та спорті : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : «Друкарня Рута», 2012. 280 с.
7. Галаманжук Л. Л., Єдинак Г. А. Основи наукових досліджень : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня Рута», 2019. 154 с.
8. Домніцак В. В. Удосконалення спеціальної фізичної підготовки курсантів ВНЗ України як компонента професійної готовності майбутніх офіцерів силових структур. *Право і безпека*. 2012. № 1. С. 222-225.
9. Oderov A. M., Leshchynskiy O. V., Pervachuk O. I. та ін. Якість військово-професійної підготовки курсантів - як складова успішного виконання спеціальних завдань. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія №15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2023. Вип. 3 (161) 23. С. 131-135. doi: 10.31392/NPU-nc.series15.2023.03(161).30.
10. Oderov, A., Klymovych, V., Romanchuk, S., Dunets-Lesko, A., Liudovyk, T., Lishchuk, V., Baldetskiy, A. (2021). Combat army system – as a means of increasing and improving the physical fitness of servicemen of the armed forces. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. Вип. 22 (2021). С. 5-10. doi: 10.32626/2309-8082.2021-22.15-10.
11. Кокун О. М. Зміст та структура психологічної готовності фахівців до екстремальних видів діяльності. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2010. Вип. 7. С. 182-190.
12. Романчук С., Шлямар І., Климович В. Порівняльний аналіз фізичної підготовленості курсантів ВНЗ Сухопутних військ різних спеціальностей. *Молода спортивна наука України*. 2012. Вип. 16(2). С. 166-170.
13. Корольчук М. С., Крайнюк В. М., Косенко А. Ф., Кочергіна Т. І. Психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я : навч. посібник. Київ : Інкос, 2002. 272 с.
14. Oderov, A., Klymovych, V., Romanchuk, S., Pankevich, Y. et al. (2020). Functional State of Military Personnel Engaged in Unarmed Combat. *SportMont*, Vol. 18 (1), 99-101. doi: 10.26773/smj.200218.
15. Шлямар І. Динаміка фізичної підготовленості військовослужбовців військової служби за контрактом механізованих підрозділів. *Молода спортивна наука України*. 2015. Вип. 19(2). С. 320-324.
16. Oderov, A., Klymovych, V., Korchagin, M., Olkhovyi, O., Romanchuk, S., (2019). The influence of the system of physical education of higher educational school on the level of psychophysiological qualities of young people. *Sport Mont*, No. 17(2), 93-97. doi: 10.26773/smj.190616.
17. Кокун О. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С., Копаниця О. В. Діагностування психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів : метод. посібник. Львів, 2011. 153 с.
3. Oderov, A., Romanchuk, S., Kuznetsov, M., Dunets-Lesko, A., Lesko, O., Olkhovyi, O. (2017). Innovative approaches for evaluating physical fitness of servicemen in the system of professional training. *Journal of Physical Education and Sport*, 17 (Suppl. Issue 1), 23-27.
4. Shevchenko, O. O., Romanchuk, S. V. (2009), "Doslidzhennia pokaznykiv profesiino vazhlyvykh psykholohichnykh yakosteï kursantiv pid vplyvom chynnykiv viiskovo-profesiinoï diialnosti" [Study of indicators of professionally important psychological qualities of cadets under the influence of factors of military-professional activity]. *Slobozhansky scientific and sports bulletin*, 4, pp. 11–14 [in Ukraine].
5. Oderov, A. M., Pervachuk, O. I., Lesko, O. M. (2023), «Analiz pokaznykiv psykholohichnykh yakosteï viiskovosluzhbovtiv pid vplyvom chynnykiv viiskovo-profesiinoï diialnosti» [Analysis of indicators of psychological qualities of servicemen under the influence of factors of military and professional activity]. *Scientific journal of the National Pedagogical University named after M.P. Dragomanova. Series. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport)*, 6(166)23, pp. 113-117. – URL: [https://10.31392/NPU-nc.series15.2023.6\(166\).24](https://10.31392/NPU-nc.series15.2023.6(166).24) [in Ukraine].
6. Shiyani, B. M., Iedynak, G. A., Petryshyn, Yu. V. (2012), *Naukovi doslidzhennya u fizychnomu vykhovanni ta sporti* [Scientific research in physical education and sports]. Oyum Publishing House, Kamianets-Podilsky. 280 p. [in Ukraine].
7. Galamanzhuk, L. L., Iedynak, G. A. (2019), *Osnovy naukovykh doslidzhen* [Fundamentals of scientific research]. Printing house «Ruta» LLC, Kamyanets-Podilsky. 154 p. [in Ukraine].
8. Domnitsak, V. V. (2012), «Udoskonalennia spetsialnoi fizychnoi pidhotovky kursantiv VNZ Ukrainy yak komponenta profesiinoï hotovnosti maibutnykh ofitseriv sylovykh struktur» [Improvement of special physical training of cadets of universities of Ukraine as a component of professional readiness of future officers of law enforcement agencies]. *Law and security*, № 1, pp. 222-225 [in Ukraine].
9. Oderov, A. M., Leshchynskiy, O. V., Pervachuk, O. I. (2023), «Yakist viiskovo-profesiinoï pidhotovky kursantiv - yak skladova uspishnoho vykonannia spetsialnykh zavdan» [The quality of military-professional training of cadets - as a component of successful performance of special tasks]. *Scientific journal of the National Pedagogical University named after M.P. Dragomanov. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport)*, 3(161)23, pp. 131-135 – URL: [https://10.31392/NPU-nc.series15.2023.03\(161\).30](https://10.31392/NPU-nc.series15.2023.03(161).30) [in Ukraine].
10. Oderov, A., Klymovych, V., Romanchuk, S., Dunets-Lesko, A., Liudovyk, T., Lishchuk, V., Baldetskiy, A. (2021), «Combat army system – as a means of increasing and improving the physical fitness of servicemen of the armed forces». *Bulletin of Kamyanets-Podilskiy Ivan Ogiienko National University. Physical Education, Sports and Human Health*, Issue 22, pp. 5-10. doi: 10.32626/2309-8082.2021-22.15-10.
11. Kokun, O. M. (2010), «Zmist ta struktura psykholohichnoi hotovnosti fakhivtsiv do ekstremalnykh vydiv diialnosti» [Content and structure of psychological readiness of specialists for extreme types of activities]. *Problems of extreme and crisis psychology*, Vol. 7, pp. 182-190 [in Ukraine].
12. Romanchuk, S., Shliamar, I., Klymovych, V. (2012), «Porivnialnyi analiz fizychnoi pidhotovlenosti kursantiv VNZ Sukhoputnykh viisk riznykh spetsialnostei» [Comparative analysis of the physical fitness of cadets of universities of the Ground Forces of various specialties]. *Young sports science of Ukraine*, 16(2), pp. 166–170. [in Ukraine].
13. Korolchuk, M. S. (2002), *Psykhologichne zabezpechennia psykhychnoho i fizychnoho zdorovia* [Psychological support of mental and physical health]. Inkos, Kyiv. 272 p. [in Ukraine].

18. Дудник І. О. Формування вольових якостей у студентів у процесі занять фізичною культурою : навч.-метод. посіб. Черкаси : Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2016. 72 с.
19. Korchagin, M., Zolochovskyi, V., Gura, I., Nebozhuk, O. et al (2020). Correlation of Physical Fitness and Professional Military Training of Servicemen. *SportMont Journal*, Vol. 18 (2), 79-82 doi: 10.26773/smj.200612.
20. Про затвердження Інструкції з організації психологічної підготовки у Збройних Силах України : наказ Головнокомандувача Збройних Сил України від 23.10.2020 р. № 173. – URL: <https://dovidnykmpz.info/psycho/nakaz-holovnokomanduvacha-zbroynykh-syl-ukrainy-vid-23-10-2020-roku-173-pro-zatverdzhennia-instruktsii-z-orhanizatsii-psykholohichnoi-pidhotovky-u-zbroynykh-127-sylakh-ukrainy/>(дата звернення: 09.11.2023).
21. Мельник В. О., Данилюк М. М., Поцілуйко П. В. Визначення рівня спеціальної фізичної підготовленості курсантів в польових умовах. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2017. 5К(86)17. С. 200-204.
22. Romanchuk, S., Oderov, A., Klymovych, V., Lesko, O., Korchagin, M. (2019). Motivation of forming students healthcare culture on principles of interdisciplinary integration. *SportMont Journal*, 17(3), 79-83 doi: 10.26773/smj.191017
14. Oderov, A., Klymovych, V., Romanchuk, S., Pankevich, Y. et al. (2020). Functional State of Military Personnel Engaged in Unarmed Combat. *SportMont*, Vol. 18 (1), 99-101. doi: 10.26773/smj.200218
15. Shliamar, I. (2015). "Dynamika fizychnoi pidhotovlenosti viiskovosluzhbovtiv viiskovoi sluzhby za kontraktom mekhanizovanykh pidrozdiliv" [Dynamics of physical fitness of servicemen of military service under the contract of mechanized units]. *Young sports science of Ukraine*, 19(2), pp. 320–324 [in Ukraine].
16. Oderov, A., Klymovych, V., Korchagin, M., Olkhovyi, O., Romanchuk, S., (2019). The influence of the system of physical education of higher educational school on the level of psychophysiological qualities of young people. *Sport Mont*, No. 17(2), 93-97. doi: 10.26773/smj.190616
17. Kokun, O. M., Pishko, I. O., Lozinska, N. S., Kopanytsia, O. V. (2011), *Diahnostuvannia psykholohichnoi hotovnosti viiskovosluzhbovtiv viiskovoi sluzhby za kontraktom do diialnosti u skladi myrotvorchykh pidrozdiliv* [Diagnosis of the psychological readiness of military servicemen under contract to work as part of peacekeeping units]. National Research Center of the Armed Forces of Ukraine, Kyiv. 153 p. [in Ukraine].
18. Dudnyk, I. O. (2016), *Formuvannia volovykh yakosteï u studentiv u protsesi zaniat fizychnoiu kulturoiu* [Formation of willpower in students in the process of physical education]. Cherkasy National University named after B. Khmelnytskyi, Cherkasy. 72 p. [in Ukraine].
19. Korchagin, M., Zolochovskyi, V., Gura, I., Nebozhuk, O. et al (2020). Correlation of Physical Fitness and Professional Military Training of Servicemen. *SportMont Journal*, Vol. 18 (2), 79-82 doi: 10.26773/smj.200612
20. *Pro zatverdzhennia Instruktsii z orhanizatsii psykholohichnoi pidhotovky u Zbroynykh Sylakh Ukrainy* [On the approval of the Instructions for the organization of psychological training in the Armed Forces of Ukraine]. Nakaz Holovnokomanduvacha Zbroynykh Syl Ukrainy vid 23.10.2020. №173. – URL: <https://dovidnykmpz.info/psycho/nakaz-holovnokomanduvacha-zbroynykh-syl-ukrainy-vid-23-10-2020-roku-173-pro-zatverdzhennia-instruktsii-z-orhanizatsii-psykholohichnoi-pidhotovky-u-zbroynykh-127-sylakh-ukrainy/> [in Ukraine].
21. Melnyk, V. O., Danyliuk, M. M., Potsiluiko, P. V. (2017), «Vyznachennia rivnia spetsialnoi fizychnoi pidhotovlenosti kursantiv v polovykh umovakh» [Determining the level of special physical fitness of cadets in field conditions]. *Scientific journal of the National ped. M. P. Dragomanov University. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports)*, 5К(86)17, pp. 200-204. [in Ukraine].
22. Romanchuk, S., Oderov, A., Klymovych, V., Lesko, O., Korchagin, M. (2019). Motivation of forming students healthcare culture on principles of interdisciplinary integration. *SportMont Journal*, 17(3), 79-83 doi: 10.26773/smj.191017

Надійшла до друку 14.11.2023